

การสำรวจระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้าภาคใต้
Production System of Medicinal Herbs and Spices in the South of Thailand

ศุภลักษณ์ อริยภูษย์^{๑/} ชญานุช ตรีพันธ์^{๑/}
สุมาลี ศรีแก้ว^{๑/} สุภาภรณ์ สาชาติ^{๒/}

บทคัดย่อ

การสำรวจระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้าในภาคใต้ เพื่อให้ได้ข้อมูล การผลิตของสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีศักยภาพในภาคใต้ ดำเนินการระหว่างปี ๒๕๕๓ ถึง ๒๕๕๖ โดยวิธีสำรวจ และสัมภาษณ์เกษตรกร ๙ จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง ชุมพร พังงา สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา และกระบี่ จำนวน ๘๑ ราย พบว่าสมุนไพรที่มีศักยภาพผลิตเป็นการค้าคือ ขมิ้นชัน ข่า ตะไคร้ หอม และจันทน์เทศ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ ชนิดดินเป็นดินร่วน/ดินร่วนปนทราย เกษตรกรไม่มีการเตรียมดิน การวิเคราะห์ธาตุอาหาร และการปรับปรุงคุณภาพดิน ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝน แหล่งที่มาของพันธุ์มาจากเพื่อนเกษตรกร แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับและนำมาปฏิบัติส่วนใหญ่ศึกษาด้วยตนเอง ไม่มีการคัดคุณภาพผลผลิต ไม่ทราบและไม่เคยตรวจสอบสารสำคัญของสมุนไพรที่ผลิต จำหน่ายผลผลิตในรูปแบบสด ไม่มีปัญหาด้านโรค และแมลง ยกเว้นขมิ้นชันที่ประสบปัญหาโรคหัวเน่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาด้านการตลาด และบางส่วนประสบปัญหาผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อ ปริมาณความต้องการของตลาดไม่แน่นอน จุดอ่อนของการผลิตคือเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองเรื่องราคา พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์คุณภาพ

^{๑/} ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง

^{๒/} สถาบันวิจัยพืชสวน

๑. คำนำ

ปัจจุบันความต้องการผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีเพิ่มมากขึ้น โดยมีการใช้ผลิตภัณฑ์ในลักษณะของอาหารเสริมสุขภาพ เครื่องสำอางสมุนไพร นวดและอบตัวด้วยสมุนไพร ตลอดจนถึงการรับประทานเครื่องดื่มสุขภาพ ทำให้ธุรกิจสมุนไพรมีรายได้อย่างมหาศาล และมีโอกาสเติบโตได้อีกมาก ทั้งนี้เห็นได้จากการที่ตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรในประเทศขยายตัวปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐-๓๐ และจากการสำรวจทั่วประเทศพบว่ามีมูลค่าการใช้จ่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ๔๘,๐๐๐ ล้านบาท จากมูลค่าของสินค้าที่สูงและมีแนวโน้มการเติบโตของตลาดอย่างต่อเนื่องทำให้รัฐบาลมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาการผลิตสมุนไพรที่มีคุณภาพในเชิงพาณิชย์ และผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสมุนไพรของเอเชียในอนาคต จึงต้องรวบรวม และศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพ และตลาดมีแนวโน้มความต้องการสูงขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะได้มีพันธุ์และการขยายพันธุ์ที่พร้อมจะขยายให้เกษตรกร รวมทั้งเป็นแหล่งรวบรวมชนิดและพันธุ์พืชสมุนไพร ที่มีเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการทั้งก่อนเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสม อันจะสามารถรองรับทันความต้องการวัตถุดิบที่ขยายตัวมากขึ้น สำหรับภาคใต้ของประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและความหลากหลายของพืชสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิด เช่น การปลูกข่าตาแดงที่สร้างรายได้ให้กับชาวอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จากอาชีพเสริมสู่อาชีพหลักในปัจจุบัน และมีแนวโน้มการตลาดที่ดีจากประเทศเพื่อนบ้าน การปลูกข่าเหลือง ของเกษตรกรอำเภอ กะเปอร์ จังหวัดระนอง สามารถรวมตัวจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรข่าเหลืองในปัจจุบัน การปลูกขมิ้นชันของเกษตรกร อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา และอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช การปลูกตะไคร้ของเกษตรกรอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ซึ่งสมุนไพรดังกล่าวมีความต้องการบริโภคสดในพื้นที่เป็นจำนวนมากรวมถึงมีการแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องแกง ผงขมิ้น ผงตะไคร้ ข้าวเกรียบขมิ้น การแปรรูปจันทน์เทศจนกลายเป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดนครศรีธรรมราช (<http://www.komchadluek.net/detail>) การปลูกหมากในปี ๒๕๔๙ พบว่า ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นแหล่งปลูกที่มีพื้นที่มากที่สุดโดย จังหวัดที่ปลูกหมากมากที่สุดคือ ชุมพร รองลงมาคือ นครศรีธรรมราช และระนอง สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยตลาดหมากสดที่สำคัญคือฮ่องกง ไต้หวัน เวียดนาม ตลาดที่น่าสนใจคือ สหรัฐอาหรับ และออสเตรเลีย (ฝ่ายประมวลผล กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร) หมายส่วนใหญ่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมฟอกหนัง ฟอกเส้น ยารักษาโรคทั้งคนและสัตว์ (<http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=๙๕๖๐๐๐๐๓๖๒๕๐>) และนอกจากนี้ภาคใต้ยังมีสมุนไพรที่มีการผลิตและมีความความต้องการในตลาดอีกหลายชนิด ศูนย์วิจัยพืชสวนตรังจึงได้มีการสำรวจศึกษาศักยภาพการผลิต และแนวโน้มความต้องการของตลาด เพื่อประโยชน์ดังกล่าวต่อไป

๒. วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

1. ข้อมูลแหล่งผลิต แผนที่ประเทศไทย
2. วัสดุสำนักงานและวัสดุคอมพิวเตอร์
3. อุปกรณ์บันทึกภาพ กล้องถ่ายรูป

วิธีการ

สำรวจ สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตามแบบสอบถาม (ข้อมูลปฐมภูมิ) นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ แจกแจงความถี่และวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย สำหรับข้อมูลทางสถิติ ความเคลื่อนไหวของ

พื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต สภาพแวดล้อมในพื้นที่(ข้อมูลทุติยภูมิ) ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยจัดทำ ตารางข้อมูล/กราฟ เพื่อการบรรยายให้ทราบถึงประเด็นต่างๆ

เก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ส่วน คือ

๑ เกษตรกรตามแบบสอบถาม (ข้อมูลปฐมภูมิ) รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามที่มีการสุ่มเลือกและ สัมภาษณ์เกษตรกร

๒ ข้อมูลทางสถิติ ความเคลื่อนไหวของพื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต สภาพแวดล้อมในพื้นที่ (ข้อมูลทุติยภูมิ) รวบรวมข้อมูลแบบอนุกรมเวลา ๕-๑๐ ปีย้อนหลัง จากเอกสารวิชาการ สิ่งตีพิมพ์ ฯ ของ หน่วยงานต่างๆ

เวลาและสถานที่

ระยะเวลา ตุลาคม ๒๕๕๓ - กันยายน ๒๕๕๖

สถานที่ ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

๓. ผลการทดลองและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐาน

เกษตรกรผู้ผลิตสมุนไพรเป็นเพศหญิงร้อยละ ๕๓.๑ เพศชายร้อยละ ๔๖.๙ ช่วงอายุที่มากที่สุดคือ ๔๐ ปี ระดับการศึกษาของผู้ผลิตสมุนไพรที่มากที่สุดคือ ระดับ ประถมศึกษา มีเป็นเจ้าของสวนมากที่สุด มีประสบการณ์ การในการผลิตอยู่ในช่วง ๑-๑๐ ปี ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และสมาชิก GAP

ตารางที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖

	รายการ	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๔๖.๙
	หญิง	๕๓.๑
อายุ (ปี)	๔๐	๓๒.๑
	๕๐	๒๔.๗
การศึกษา	ประถมศึกษา	๕๘.๐
	มัธยมศึกษา	๒๔.๗
ประสบการณ์ทำสมุนไพร (ปี)	๑-๑๐	๖๕.๔
	๑๑-๒๐	๒๔.๗

ข้อมูลสภาพของสวน

ลักษณะดินที่ทำการปลูกพืชสมุนไพร เป็นดินร่วน/ร่วนปนทรายมากที่สุด ลักษณะพื้นที่ เป็นที่ราบ รองลงมาคือ ที่ราบเชิงเขา แหล่งน้ำที่ใช้ เป็นน้ำฝน สภาพแวดล้อมโดยรอบสวน ติดสวนรายอื่น

ตารางที่ ๒ ข้อมูลสภาพของสวนของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖

	รายการ	ร้อยละ
จำนวนชนิดของสมุนไพรที่ปลูก	๑ ชนิด	๖๗.๙
	๒ ชนิด	๑๓.๖
	๓ ชนิด	๘.๗
	๔ ชนิด	๗.๔

ชนิดของสมุนไพรมะเขือเทศ	ขมิ้น	๒๖.๔๕	
	ข่า	๑๔.๐๕	
	ตะไคร้	๑๑.๕๗	
	หมาก	๙.๐๙	
	จันทน์เทศ	๗.๔๔	
	พริกไทย	๖.๖๑	
	ไพล	๔.๑๓	
	กระชาย	๓.๓๑	
	บัวบก, กระจง, ส้มป่อย	๒.๔๘	
	ส้มควาย, ชุมเห็ดเทศ, เพชรสังฆาต, รวงจืด	๑.๖๕	
	ดีปลี, หน้าดอกขาว	๐.๘๓	
	ลักษณะดินที่ปลูกสมุนไพรมะเขือเทศ	ดินร่วน/ร่วนปนทราย	๗๖.๕
		ดินเหนียว	๑๖.๗
		ดินทราย	๓.๘
ลักษณะพื้นที่	ที่ราบ	๕๓.๘	
	ที่ราบเชิงเขา	๓๔.๖	
	ที่ดอน	๑๑.๖	
แหล่งน้ำ	น้ำฝน	๕๕.๗	
	แหล่งน้ำธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง และบึง	๒๙.๑	
	บ่อเก็บน้ำ/บ่อดาล	๑๓.๙	
	น้ำจากคลองชลประทาน	๑.๓	

การผลิต

แหล่งที่มาของพันธุ์มาจากเพื่อนเกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ ๕๖.๓ รองลงมาคือ เก็บไว้ใช้เอง และจากหน่วยงานราชการ ร้อยละ ๔๑.๐ และ ๒.๖ ตามลำดับ เกษตรกรได้รับเทคโนโลยีโดยการศึกษาเองมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๔ รองลงมาคือ เพื่อนเกษตรกร และ กรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ ๔๘.๑ และ ๒.๕ ตามลำดับ เกษตรกรไม่มีการวิเคราะห์ดิน ร้อยละ ๘๓.๓ และวิเคราะห์ดิน ร้อยละ ๑๖.๗ ไม่ปรับปรุงคุณภาพดิน ร้อยละ ๗๕.๖ รองลงมาคือ ใส่โดโลไมท์ ใส่ปูนขาว และใส่ปูนขาวและโดโลไมท์ ร้อยละ ๙.๐ ๗.๗ และ ๗.๗ ตามลำดับ การเตรียมดิน ใช้วิธีขุดหลุมปลูกอย่างเดียวมากที่สุด วิธีการให้น้ำโดยการอาศัยน้ำฝนมากที่สุด ร้อยละ ๗๖.๙ รองลงมาคือ สปริงเกอร์ และ สายยาง ร้อยละ ๑๖.๗ และ ๖.๔ ตามลำดับ ไม่คัดคุณภาพ ไม่มีการถนอมคุณภาพ การตรวจคุณภาพผลผลิตด้านปริมาณสารสำคัญ พบว่า ไม่เคยตรวจและไม่เคยทราบสารสำคัญที่ได้จากการผลิต รูปแบบการจำหน่ายผลผลิตแบบสดมากที่สุด

ตารางที่ ๓ ข้อมูลการผลิตของผู้ผลิตสมุนไพรมะเขือเทศภาคใต้ ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖

	รายการ	ร้อยละ
แหล่งที่มาของพันธุ์	เพื่อนเกษตรกร	๕๖.๔
	เก็บไว้ใช้เอง	๔๑.๐

การได้รับเทคโนโลยี	จากหน่วยงานราชการ	๒.๖
	การศึกษาด้วยตนเอง	๔๙.๔
การวิเคราะห์ดิน	เพื่อนเกษตรกร	๔๘.๑
	กรมส่งเสริมการเกษตร	๒.๕
	ไม่วิเคราะห์	๘๓.๓
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	วิเคราะห์	๑๖.๗
	ดี	๘๓.๘
การปรับปรุงดิน	ปานกลาง	๑๒.๒
	ไม่ปรับปรุงคุณภาพดิน	๗๕.๖
	โดโลไมท์	๙.๐
	ปุ๋ยมูลสัตว์	๗.๗
	ปุ๋ยมูลสัตว์และโดโลไมท์	๗.๗

ตารางที่ ๓ ข้อมูลการผลิตของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖ (ต่อ)

	รายการ	ร้อยละ
การเตรียมดิน	ขุดหลุมปลูกอย่างเดียว	๙๒.๖
	ไถคราดยกทรง	๓.๗
	ไถคราดไม่ยกทรง	๓.๗
วิธีการให้น้ำ	อาศัยน้ำฝน	๗๖.๙
	สปริงเกอร์	๑๖.๗
	สายยาง	๖.๔
การตัดคุณภาพ	ไม่ตัดคุณภาพ	๘๓.๓
	ตัดคุณภาพ	๑๖.๗
การตรวจคุณภาพผลผลิต	ไม่เคยตรวจ	๙๓.๖
	เคยตรวจ	๖.๔
การรับทราบสารสำคัญสมุนไพร	ไม่เคยทราบ	๙๓.๖
	ทราบ	๖.๔
รูปแบบการจำหน่ายผลผลิต	แบบสด	๘๑.๕
	จำหน่ายทั้งแบบสดและแห้ง	๑๒.๓
	แบบแห้ง	๓.๗
	ผลิตภัณฑ์	๒.๕

ด้านการตลาด ปัญหาด้านการตลาดไม่มีปัญหาด้านการตลาดมากที่สุด ร้อยละ ๓๒.๑ รองลงมาคือ ผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อร้อยละ ๑๙.๘ รองลงมาคือ พ่อค้ารับซื้อได้ปริมาณไม่แน่นอน จำนวนผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ ๑๖.๐ และ ๔.๙ ตามลำดับ การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗ รองลงมาคือ เกษตรกร ร้อยละ ๒๘.๔ (ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๔ ข้อมูลด้านการตลาดของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖

	รายการ	ร้อยละ
ปัญหาด้านการตลาด	ไม่มีปัญหาด้านการตลาด	๓๒.๑
	อื่นๆ เช่น ราคาตกต่ำ ราคาไม่แน่นอน	๒๕.๙
	ผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อ	๑๙.๘
	ปริมาณความต้องการไม่แน่นอน	๑๖.๐
	ขนาดผลผลิต	๔.๙
	การขนส่งผลผลิตได้น้อยในแต่ละครั้ง	๑.๑
การกำหนดราคา	พ่อค้าคนกลาง	๖๖.๗
	เกษตรกร	๓๓.๓

พืชหัว

ขมิ้นชัน (*Curcuma longa* Linn.) (สถาบันวิจัยพืชสวน. ๒๕๔๕) ปลูกที่อำเภอรัตนวาปี จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอป่าพะยอม และอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ และอำเภอเมือง และอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เกษตรกรผู้ปลูกขมิ้น มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และปลูกขมิ้นชันเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรผู้ปลูกขมิ้นชันมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย ๓-๔ คน แต่มีเพียง ๑-๒ คน เท่านั้นที่ทำการเกษตร สภาพการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรผู้ปลูกขมิ้นในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๕๑ ปี มีประสบการณ์ปลูกขมิ้น เฉลี่ย ๑๓ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๗-๑๐ ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกษตรกรปลูกขมิ้นชันร่วมกับพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา เป็นต้น โดยดินที่ใช้ปลูกขมิ้นส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาเป็นดินร่วน รองลงมาคือ ดินเหนียว ก่อนทำการปลูก เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการฉีดยาฆ่าวัชพืช จากนั้นจึงขุดหลุมปลูกขมิ้น โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ ๒๐ - ๓๐ เซนติเมตร พันธุ์ขมิ้นที่นิยมปลูก คือ ขมิ้นดั่ง โดยใช้แ่งเป็นท่อนพันธุ์ แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ปริมาณท่อนพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกเฉลี่ย ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ โดยเริ่มปลูกขมิ้นในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือน

กุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม ในการดูแลรักษาขม้นชั้นเกษตรกรรมมีการถอนหญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หลังปลูก ๒ และ ๖ เดือน ครั้งละ ๒๕ กก.ต่อไร่ หลังปลูก รวมระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลิต ๑๐-๑๒ เดือน เก็บเกี่ยวผลิตด้วยวิธีการขุดโดยใช้แรงงานคน และล้างทำความสะอาด ตัดราก โดยบรรจุในตะกร้า พลาสติก หรือถุงพลาสติกใส ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๕,๖๑๐ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายเป็นหัวแม่พร้อมแ่ง โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๕๘,๐๘๔ บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่สำคัญของการผลิตขม้นคือ โรคหัวเน่า ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่เกษตรกรประสบอยู่ บางรายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันกำจัดเป็นจำนวนมาก บางรายเลิกปลูกเนื่องจากไม่คุ้มทุน บางรายขุดขม้นก่อนครบอายุการเก็บเกี่ยว ส่งผลให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ สอดคล้องกับชูลีรัตน์ และอนุวัต. ๒๕๔๗ ที่พบว่า โรคของขม้นชั้นเกิดจากการเน่าของหัวขม้นจากน้ำท่วมขังหรือการให้น้ำที่มากเกินไป หรือเกิดจากการปลูกซ้ำที่เดิมหลายครั้ง ทำให้เกิดการสะสมโรค โรคที่พบได้แก่ โรคเห้งงาและรากเน่าซึ่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย โรคต้นเหี่ยว และโรคใบจุด เกิดจากเชื้อรา โรคดังกล่าวเมื่อเกิดแล้วรักษายากจึงควรป้องกันก่อนปลูก การป้องกันโรคที่ดีคือควรหมุนเวียนแปลงปลูกทุก ๆ ปี

ข่า (*Alpinia nigra* B.L.Burt) ปลูกที่อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อำเภอกระบุรี อำเภอกระเปอร์ จังหวัดระนอง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เกษตรกรผู้ปลูกข่า มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และปลูกข่าเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรผู้ปลูก สภาพการผลิตข่าของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรผู้ผลิตข่าในแต่ละพื้นที่จะมีการปลูกพันธุ์ข่ารวมถึงวิธีการเก็บเกี่ยวที่แตกต่างกัน คือ เกษตรกร อำเภอกระบุรี อำเภอกระเปอร์ จังหวัดระนอง ปลูกข่าเหลือง วิธีการเก็บเกี่ยวคือขุดยกกอง ส่วนเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อำเภอ บางกล่ำ จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปลูกข่าตาแดง เก็บเกี่ยวโดยการทยอยแทงหน่ออ่อนขาย

เกษตรกร มีประสบการณ์ปลูกข่า มากกว่า ๑๐ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๑-๒ ไร่ ปลูกข่าตาแดงเป็นอาชีพหลัก ดินที่ใช้ปลูกขม้นส่วนใหญ่เป็นดินร่วน รองลงมาคือ ดินเหนียว พื้นที่ราบ เป็นดินร่วน ก่อนทำการปลูก เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการกำจัดวัชพืช จากนั้นจึงขุดหลุมปลูก ลึกประมาณ ๓๐ เซนติเมตร โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ ๗๐ เซนติเมตร รองกันหลุมด้วยแกลบ และมูลวัว ๐.๕ กิโลกรัมต่อหลุม ในการดูแลรักษาข่าเกษตรกรมีการให้น้ำในช่วงหน้าแล้ง ถอนหญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หลังปลูก ๒ และ ๖ เดือน ครั้งละ ๒๕ กก.ต่อไร่ พันธุ์ข่า ที่นิยมปลูก คือ ข่าตาแดง และข่าเหลือง โดยใช้หัวที่มีตาแตกออกมาพร้อมจะเจริญ เป็นท่อนพันธุ์ แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกข่าในเดือน พฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลิตหลังปลูกประมาณ ๓ เดือน และสามารถทยอยเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี เก็บเกี่ยวผลิตด้วยวิธีการขุดโดยใช้แรงงานคน และล้างทำความสะอาด ตัดราก โดยบรรจุในถุงพลาสติกใส ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๖,๘๕๑ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายเป็นหัวแม่พร้อมแ่ง โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ในปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ราคา กิโลกรัมละ ๒๐-๓๐ บาท เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๓๖,๒๑๕ บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่สำคัญของการผลิตข่าคือ หนอนเงาะลำต้น การป้องกันกำจัด คือการขุดทิ้ง

จากข้อมูลของ นางนารี คำแสนราช ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรข่าเหลือง ชุมชนบ้านทองกลางล่าง หมู่ ๗ ตำบลบ้านนา อำเภอกระเปอร์ ระบุรี เดิมเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านนาประกอบอาชีพหลักคือทำสวน โดยเฉพาะสวนไม้ผล เช่น ทุเรียน มังคุด กาแฟ ทั้งยังมียางพาราและปาล์มน้ำมันด้วย และเริ่มปลูกข่า

เหลืองเพื่อเสริมรายได้มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ ขณะที่ตลาดทั่วไปให้การตอบรับดีมาก เมื่อชาวบ้านเห็นว่าข้าเหลืองสามารถทำเงินดีจึงสนใจหันมาปลูกกันมากขึ้น กระทั่งปี ๒๕๔๗ เกษตรกรได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกข้าเหลืองบ้านทองหลางข้างขึ้น โดยมีสมาชิกจำนวน ๖๐ ราย พื้นที่ปลูกข้าเหลืองรวมกว่า ๒๐๐ ไร่ ได้ผลผลิตปีละประมาณ ๓,๐๐๐ ตัน ทางกลุ่มได้ใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันสมาชิกกลุ่มยังมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อดำเนินธุรกิจผลิตข้าเหลืองป้อนให้กับตลาดทั่วประเทศ ทำให้สมาชิกมีรายได้ตลอดทั้งปี นับเป็นวิสาหกิจชุมชนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการระดมทุนเพื่อเป็นเงินออมสำหรับให้สมาชิกกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้ลงทุนในการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น เพื่อผลิตข้าเหลืองป้อนตลาดซึ่งกำลังมีความต้องการสูง

ปัจจุบันกลุ่มได้จดทะเบียนเป็น “วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรข้าเหลืองทองหลางข้างขึ้น” กับสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว วิธีการปลูกในพื้นที่ ๑ ไร่ สามารถปลูกข้าเหลืองได้ ๔,๕๐๐-๕,๐๐๐ กอ โดยปลูกเป็นแถวระยะ ๘๐x๘๐ เซนติเมตร ก่อนลงหลุมปลูก ควรรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ พร้อมด้วยปูนขาวประมาณ ๑ ช้อนโต๊ะ หลังจากปลูกแล้วเกษตรกรต้องกำจัดวัชพืชที่ขึ้นรอบหลุมปลูกเป็นประจำและให้ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หรือ ๔๖-๐-๐ เดือนละประมาณ ๒ ครั้ง จนกระทั่งข้าเหลืองอายุได้ ๗ เดือน ก็สามารถขุดจำหน่ายได้ แต่ช่วง ๑๕ วัน - ๑ เดือน ก่อนที่จะขุดข้าเหลืองส่งตลาด ต้องใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อีกครั้ง เพื่อกระตุ้นให้หน่อมีความสมบูรณ์ อวบใหญ่และมีน้ำหนักมากขึ้น หากมีระบบจัดการที่ดี ข้าเหลือง ๑ กอ จะให้ผลผลิตประมาณ ๒-๓ กิโลกรัม จำหน่ายได้ไม่ต่ำกว่า ๖๐ บาท/กอ หักค่าใช้จ่ายแล้วเกษตรกรจะมีรายได้ ๑๕๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท/ไร่ แต่จะมีปัญหาในเรื่องโรคพืช เช่น โคนเน่า หนอนเจาะต้น และเชื้อราทำลายในช่วงฤดูฝน ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยแก้ไขโดยการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการรวมถึงเทคนิควิธีการจัดการเพื่อลดความเสียหาย

ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ ๕ บ้านท่าเมรุ ต.บางกล้า อ.บางกล้า จ.สงขลา เกือบทั้งหมดบ้านกว่า ๑๐๐ ครัวเรือนยึดอาชีพปลูกข้าเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และยังเป็นแหล่งผลิตข้าคุณภาพดีที่ใหญ่ที่สุดของ จ.สงขลา กระจายไปยังตลาดทั้งในพื้นที่ทางภาคใต้ และบางส่วนยังส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย มีแม่ค้ามารับซื้อถึงบ้าน สร้างรายได้แต่ละครัวเรือนไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาทต่อวัน และยังเป็นการสร้างอาชีพให้แก่คนในหมู่บ้านโดยที่

ไม่ ตั อ ง อ อ ก ไ ป ห า ง าน น อ ก บ้ า น อี ก

ด้วย <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๔๐๐๐๐๑๕๒๖๐๑>

ไพล (*Zingiber montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) ปลูกที่อำเภอท่าชะ อำเภอมือง จังหวัดชุมพร และ อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง เกษตรกรผู้ปลูกไพล มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และปลูกไพลเป็นอาชีพเสริม สภาพการผลิตไพลของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๕๕ ปี มีประสบการณ์ปลูกไพล เฉลี่ย ๘ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๑-๒ ไร่ ดินที่ใช้ปลูกเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ขุดหลุมปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน หลุมกว้าง ๕๐ เซนติเมตร ลึก ๑๕ เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหมักหลุมละ ๑๐ กิโลกรัม ปลูกด้วยเหง้า ๒ อัน แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม ในการดูแลรักษาเกษตรกรมีการถอนหญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หลังปลูก ๒ และ ๖ เดือน ครั้งละ ๒๕ กิโลกรัมต่อไร่หลังปลูก เก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่ออายุ ๑๐-๑๒ เดือน ด้วยวิธีการขุดโดยใช้แรงงานคน และล้างทำความสะอาด ไม่มีการตัดเกรดโดยบรรจุในถุงพลาสติกใส จำหน่ายกิโลกรัมละ ๓๐-๔๕ บาท ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๑,๐๐๐ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายในรูปแบบหัวสด โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๕,๓๗๐ บาทต่อไร่

กระชาย (*Boesenbergia pandurata* (Roxb.) Holtt.) ([http:// www.rspg.or.th/plants data/herbs/herbs ๐๗ ๑.htm](http://www.rspg.or.th/plants/data/herbs/herbs_๐๗_๑.htm)) ปลูกที่อำเภอเมือง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๕๖ ปี มีประสบการณ์ปลูกกระชายเฉลี่ย ๑๒ ปี ปลูกแซมในสวนไม้ผล ปลูกได้ตลอดทั้งปี ระยะปลูก ๕๐x๗๐ เซนติเมตร ลึกประมาณ ๑๕ เซนติเมตร ใช้ ๔ หัวต่อหลุม ใส่ปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๐ กรัมต่อหลุม หลังปลูก ๑-๒ เดือน เก็บเกี่ยวเมื่ออายุ ๖ เดือน เฉลี่ยกิโลกรัม ๒ กิโลกรัม เก็บเกี่ยวโดยการขุดยกกอ ล้างน้ำทำความสะอาด ไม่มีการคัดคุณภาพ บรรจุในถุงพลาสติกใส จำหน่ายกิโลกรัมละ ๔๐ บาท ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๔๒๕ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๗,๘๒๕ บาทต่อไร่

พืชผล

ส้มควาย (*Garcenia atroviridis Griff. Ex T Anderson* (เต็ม, ๒๕๔๔) ปลูกที่อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราชสภาพการผลิตส้มควายของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๕๖ ปี มีประสบการณ์ปลูก ๑๓ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๕-๑๐ ไร่ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย มีความชื้นสูง ปลูกแซมในสวนผลไม้หรือขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่มีการใส่ปุ๋ยแต่ได้รับ ผลพลอยได้จากการให้ปุ๋ยผลไม้ ไม่มีการให้น้ำ ให้ผลผลิตเมื่ออายุ ๕-๖ ปี ออกดอกเดือนเมษายน และเก็บเกี่ยว เดือนตุลาคม ผลผลิตเฉลี่ยต้นละ ๖๐๐-๘๐๐ กิโลกรัม ผลสดราคา กิโลกรัมละ ๑๐-๑๕ บาท หรือตากแห้งโดยการ ล้างน้ำ แล้วหั่นเป็นชิ้นบางๆ ตากในตาข่ายในล่อน ราคา กิโลกรัมละ ๑๕๐-๒๕๐ บาท

จันทน์เทศ (*Myristica fragrans*) ปลูกที่อำเภอเมือง จังหวัดพังงา และอำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภอ ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะเป็นไม้ยืนต้นที่มีขนาดปานกลางจนถึงขนาดใหญ่ ลำต้นมีความสูง ๙-๑๘ เมตร หรืออาจมากกว่า ลำต้นแตกกิ่งได้จำนวนมาก เปลือกของลำต้นมีสีเทาเข้ม ใบมีสีเขียวเข้ม รูปร่าง แบบปลายหอก ใบยาว ๒-๕ นิ้ว ดอกเป็นแบบแยกเพศกันคนละต้น ดอกตัวผู้จะเกิดอยู่ในกลุ่ม ส่วนดอกตัวเมียจะ เกิดอยู่เดี่ยวๆ และมีขนาดใหญ่กว่าดอกตัวผู้ ผลมีสีเหลือง หรือเหลืองส้มรูปร่างเกือบกลม เมื่อผลสุกจะแตก ออกเป็นสองส่วน

สภาพการผลิตจันทน์เทศของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกร ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกจันทน์เทศมากกว่า ๑๐ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๕-๑๐ ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ซึ่งไม่มี เอกสารสิทธิ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกษตรกรปลูกจันทน์เทศร่วมกับไม้ผลชนิดชนิดอื่น เช่น มังคุด หนามทุเรียน เงาะ เป็นต้น ชอบดินร่วนซุยอุดมด้วยอินทรีย์วัตถุ มีความชื้นและปริมาณน้ำอุดมสมบูรณ์ ไม่ ชอบที่น้ำขังหรือที่แห้งแล้งเกินไป

จันทน์เทศเป็นไม้ผลที่ให้ผลผลิตตลอดทั้งปี โดยเริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุ ๖-๗ ปี ตั้งแต่ ๒๐๐ - ๕,๔๐๐ ผล ต่อต้นต่อปีขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของต้น โดยใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ จำนวน ๒ ครั้งต่อปี อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อต้น เก็บเกี่ยวโดยวิธีการสอยด้วยมีดหรือรับด้วยถุงผ้า บรรจุตะกร้าพลาสติก จำหน่ายใน ๓ รูปแบบ คือ ๑) ผลสด กิโลกรัมละ ๑๐ บาท ๒) ดอก เมล็ดและรกแห้ง (ส่วนสีแดงที่หุ้มเมล็ด) ๓) แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น จันทน์เทศแช่อิ่ม จันทน์เทศเส้น จันทน์เทศสามรส และน้ำจันทน์เทศพร้อมดื่ม โดยเฉพาะกลุ่มแปรรูปจันทน์เทศ บ้านร่อนนา อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถเป็นสินค้าโอท็อปที่มีชื่อเสียงเป็นที่ รู้จักกันอย่างแพร่หลาย อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกจันทน์เทศได้เป็นอย่างดี ข้อดีของการผลิต จันทน์เทศคือ เป็นไม้ที่มีขนาดใหญ่ ต้องการพื้นที่ในการปลูกมาก และแยกเพศกันคนละต้น ทำให้มีผู้ปลูกน้อยราย และน้อยต้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาการจัดการทรงพุ่มหรือการขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศเพื่อเป็นประโยชน์ให้ เกษตรกรต่อไป

กระวาน (*Amomum krevanh* Pierre) ปลุกที่อำเภอร้อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช สภาพการผลิตกระวานของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกกระวาน มากกว่า ๑๐ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๕-๑๐ ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกษตรกรปลูกกระวานร่วมกับไม้ผลชนิดชนิดอื่น เช่น มังคุด จันทน์เทศ ทูเรียน เงาะ ลาง สาด และลองกอง เป็นต้น ชอบดินร่วนซุยอุดมด้วยอินทรีย์วัตถุ มีความชื้นและปริมาณน้ำอุดมสมบูรณ์ ไม่ชอบที่น้ำขังหรือที่แห้งแล้งเกินไป ขยายพันธุ์โดยการใช้หน่อ มีทั้งหน่อแดงและหน่อเขียว ฤดูปลูกพฤษภาคม-มิถุนายน ไม้ใส่ปุ๋ย จำหน่ายหน่อสด หน่อละ ๒-๓ บาท และผลแห้งกิโลกรัมละ ๒๕๐ บาท

พริกไทย (*Piper nigrum* Linn.) ปลุกที่อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และอำเภอหลังสวน และอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร สภาพการผลิตของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย ๔๕ ปี มีประสบการณ์ปลูกพริกไทยเฉลี่ย ๑๒ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๑-๕ ไร่ เกษตรกรปลูกพริกไทยร่วมกับไม้ผลชนิดชนิดอื่น เช่น ทูเรียน ใช้ระยะ ๒ x ๔ เมตร บางรายปลูกพืชหลัก ระยะปลูก ๑ x ๑.๕ เมตร ใช้เสาปูนซีเมนต์สูง ๒.๕ เมตร ฟังลึก ๕๐ เซนติเมตร ขุดหลุมลึก ๑๐ เซนติเมตร ปลูก ๓ ต้นต่อค้าง ใส่ปุ๋ยคอก ๐.๕ กิโลกรัมต่อค้าง หลังปลูก ๔ เดือน และเมื่ออายุ ๑ ปี ขึ้นไป ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๓-๖ หรือ ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อค้าง พันจิบเบอเรลลินเพื่อยืดช่อดอก พร้อมกับใส่ปุ๋ยบำรุงผลสูตร ๑๓-๑๓-๑๒ อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อค้าง ในฤดูแล้งให้น้ำอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง เริ่มเก็บเกี่ยวผลเมื่ออายุ ๑ ปี จำหน่ายผลสด ราคา กิโลกรัมละ ๓๕-๑๑๕ บาท หรือพริกไทยแห้งราคา กิโลกรัมละ ๑๕๐-๔๐๐ บาท โดยพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต

หมาก (*Areca catechu*) ปลุกที่อำเภอเมือง อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง อำเภอร้อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และปลูกทั่วไปทางภาคใต้ เกษตรกรผู้ปลูกหมากมีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม และสวนผลไม้ ปลูกหมากเป็นอาชีพเสริม หรือปลูกเป็นแนวรั้วบริเวณบ้านหรือสวน สภาพการผลิตหมาก ของเกษตรกรผู้ปลูกหมาก ในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกหมากมากกว่า ๑๕ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๕-๑๐ ไร่ ปลูกหมากร่วมกับพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน ก่อนทำการปลูก เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการฉีดยาฆ่าวัชพืช จากนั้นจึงขุดหลุมปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ ๓ x ๓ เมตร แหล่งที่มาของพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ปลูกในเดือนพฤษภาคม หมากเริ่มเก็บผลผลิตเมื่อมีอายุ ๕ ปี โดยเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ถึง ๖ เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงมิถุนายน โดยหมากที่สมบูรณ์สามารถให้ผลผลิต ๖-๗ ทลายต่อต้นต่อปี ในการดูแลรักษาหมาก เกษตรกรมีการกำจัดวัชพืช แต่ไม่นิยมใส่ปุ๋ย เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการป็นหรือสอยโดยใช้แรงงานคน รูปแบบการจำหน่าย ประกอบด้วยการจำหน่ายสดทั้งทลาย โดยจะเก็บหมากอ่อนสำหรับรับประทาน หมากหน้าเต็ม (หมากที่ผ่าแล้วไม่มีช่องว่างภายในผล) อาจจำหน่ายทั้งทลาย หรือปอกเปลือกแล้วจำหน่าย หมากประเภทนี้ใช้สำหรับทำหมากแห้ง โดยก่อนที่จะย่างจะนำไปหั่นเป็นแว่น ขนาดความหนาเท่าๆกัน หลังจากย่างเสร็จนำไปบรรจุกระสอบปานส่งขายต่อไป เกษตรกรบางรายอาจรอจนหมากสุกแล้วจำหน่ายในรูปผลสด บางรายนำหมากสุกมาผ่าซีก เอาเปลือกออกตากแดดให้แห้งจำหน่ายในรูปหมากแห้งผ่าซีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละราย โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองส่งผลให้ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๑๖,๘๗๕ บาทต่อไร่ ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๓,๓๗๕ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่สำคัญของการผลิตหมากคือพื้นที่ในการปลูกหมากลดจำนวนลงอย่างมาก เนื่องจากพืชเศรษฐกิจอื่นให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า แต่อย่างไรก็ตามพบว่าราคาหมากในทุกพื้นที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น ใน ๓ ปีที่ผ่านมาและความต้องการหมากยังมีอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจผู้ส่งออก

หมากรายใหญ่ของจังหวัดระนองพบว่า ความต้องการหมากยังมีมากโดยตลาดที่สำคัญ ประกอบไปด้วย พม่า อินเดีย อังกฤษ เป็นต้น

ตีปาลี (*Piper retrofractum* Vahl.) ปลูกที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ขึ้นเองตามธรรมชาติ พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มีความชื้นชุกชวยระบายน้ำได้ดี เช่น บริเวณถ้ำ วัด และในสวนผลไม้ต่างๆ และเกษตรกรเข้าไปเก็บแล้วมาตากแห้งและจำหน่าย กิโลกรัมละ ๑๕๐ บาท

พืชใบ

ขุมเห็ดเทศ (*Cassia alata* (L.) Roxb.) ปลูกที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และพบได้ทั่วไป ไม่มีระยะปลูกที่แน่นอน ใสปุ๋ยคอก ๑ กิโลกรัมต่อต้นต่อปี เก็บเกี่ยวใบเพสลาด หลังปลูก ๑-๒ ปี ช่วงเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน ได้ต้นละ ๕๐ กิโลกรัมต่อปี ไม่พบโรค แต่มีหนอนกัดกินใบ จำหน่ายใบสด ๒๐ บาทต่อกิโลกรัมให้กับโรงพยาบาล นำไปแปรรูปเป็นชาชง และบดใส่แคปซูล ผลผลิตรวม ๑,๐๐๐ กิโลกรัม

เพชรสังฆาต (*Cissus quadrangularis* L.) ปลูกที่อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปลูกเป็นพืชหลักในที่โล่งแจ้ง ทำค้ำ สูง ๒ เมตร จำนวน ๒ ต้นต่อค้ำ ใสปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๐.๕ กิโลกรัมต่อค้ำ ๒ ครั้งต่อปี และใสปุ๋ยคอกอัตรา ๑๐ กิโลกรัมต่อค้ำ ๒ ครั้งต่อปี เก็บเกี่ยวเถาหลังปลูก ๑ ปี ได้ ๑๐๐ กิโลกรัมต่อค้ำ ผลผลิตรวม ๔๐๐ กิโลกรัม ราคา ๑๕-๒๐ บาทต่อกิโลกรัม ส่งขายโรงพยาบาล

ตะไคร้ (*Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf) ปลูกที่อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอหนองพิต้า และอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง เกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และปลูกขมิ้นชันเป็นอาชีพเสริม สภาพการผลิตตะไคร้ของเกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้ในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกตะไคร้เฉลี่ย ๑๐ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๒-๔ ไร่ เกษตรกรปลูกตะไคร้ร่วมกับพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา เป็นต้น โดยดินที่ใช้ปลูกตะไคร้ส่วนใหญ่เป็นดินร่วน รองลงมาคือ ดินเหนียว ทำการปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ ๕๐X๕๐ เซนติเมตร พันธุ์ตะไคร้ที่นิยมปลูก คือ ตะไคร้หยวก ตะไคร้เขียว โดยใช้ต้นเป็นท่อนพันธุ์จำนวน ๑-๒ ต้นต่อหลุม แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนธันวาคมถึงพฤษภาคม ในการดูแลรักษาตะไคร้ เกษตรกรมีการถอนหญ้าและใสปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หลังปลูก ๒ และ ๕ เดือน ครั้งละ ๒๕ กก.ต่อไร่ และใสปุ๋ยอินทรีย์ ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ หลังปลูก ๒ เดือน รวมระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต ๖-๑๒ เดือน เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการขุดยกกอโดยใช้แรงงานคน ล้างทำความสะอาด ตัดราก มัดด้วยเชือกฟางจำนวน ๑๐๐ ต้นต่อมัด จำหน่ายมัดละ ๖๐-๗๐ บาท ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๒,๑๙๙ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายตลาดในพื้นที่โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้ ๑๕,๐๒๐ บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่า ตะไคร้เป็นพืชสมุนไพรที่มีศักยภาพในการผลิตทางการค้าได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาน้อย มีกำไรต่อหน่วยการผลิตที่สูง และส่วนใหญ่ปลูกเป็นพืชแซม สร้างรายได้ก่อนที่เกษตรกรจะได้รับรายได้จากพืชหลัก ความต้องการมีมากเนื่องจากภาคใต้มีการบริโภคตะไคร้ในการประกอบอาหารหลากหลาย และสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้หลายชนิด อีกทั้งตลาดจากประเทศเพื่อนบ้านยังมีความต้องการในปริมาณสูงอีกด้วย

บัวบก (*Centella asiatica* (L.) Urban) ปลูกที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๕๑ ปี มีประสบการณ์ในการผลิต ๙ ปี ปลูกเป็นพืชหลักในที่ลุ่มน้ำ นิยมปลูกพันธุ์บัวบกนาปลูกได้ตลอดปี เตรียมแปลงโดยการไถยกร่องกว้าง ๘ เมตร ความยาวตามพื้นที่ ระยะปลูก ๓๐ X ๓๐ เซนติเมตร ใช้ ๑ ต้นต่อหลุม ใสปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ หลังปลูก ๑๐ และ ๒๐ วัน ครั้งละ ๒.๕ กิโลกรัมต่อแปลง

ให้น้ำระบบสปริงเกอร์ โรคที่พบคือรากเน่า เก็บเกี่ยวเมื่ออายุ ๑-๓ เดือน เลิกขุดกอกที่โตเต็มที่ ตัดราก ล้างน้ำ ไม่มีการคัดเกรด แล้วใส่ถุงพลาสติกใสประมาณ ๒๐-๒๕ กิโลกรัมต่อถุง จำหน่ายตลาดในท้องถิ่น ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๒๑,๑๔๔ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอน เนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองส่งผลให้ เกษตรกรมีรายได้เพียง ๓๐,๕๒๓ บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่าการผลิตบัวบกมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น สารเคมี ปุ๋ยเคมี และแรงงานในการเก็บเกี่ยว การล้าง การตัดราก จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง

หญ้าดอกขาว (*Vernoni cinerea* Less.) เป็นวัชพืชชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นตามกอหญ้า ทุ่งหญ้า สามารถพบเห็นได้ทุกภาคของประเทศไทย แต่บางคนไม่ทราบว่าวัชพืชชนิดนี้คือสมุนไพรที่มีประโยชน์ทางยา มีสรรพคุณในการช่วยลดการสูญบุหรืได้ เนื่องจากสมุนไพร(<http://pirun.kps.ku.ac.th/~b๔๘๑๖๑๘๗/page๑๖.html>) หญ้าดอกขาว มีสารไนเตรตซึ่งมีฤทธิ์ทำให้ประสาทรับรสบริเวณลิ้นรู้สึกชา ทำให้ผู้ที่บริโภคเข้าไปไม่รับรู้รสชาติใด ๆ จึงไม่รู้สึกลอยากบุหรื (สุกัญญา. มปป : ปรีดา. ๒๕๔๙) ลักษณะทั่วไปของหญ้าดอกขาวมี ต้นสูงประมาณ ๑-๕ ฟุต ลำต้นเป็นเหลี่ยมมีขนนุ่ม ใบรูปไข่ ปลายแหลม มีดอกเล็กกลม ออกเป็นช่อแยก แขนงช่อที่ปลายกิ่ง แต่ละช่อประกอบด้วยดอกย่อยจำนวนมาก เมื่อดอกบานแก่เต็มที่จะมีสีขาวเป็นพู่ฝอยแตก บานและปลิวไปตามลม โดยมีเมล็ดติดไปด้วยเมื่อไปตกบริเวณไหนก็จะแพร่ขยายพันธุ์เองต่อไปตามธรรมชาติ หญ้าดอกขาวที่พบปลูกที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นวัชพืชในสวนปาล์มน้ำมัน เก็บเกี่ยวเมื่อเริ่มแทงช่อดอก ใช้มีดตัดบริเวณโคนต้น แล้วล้างทำความสะอาด จำหน่ายต้นสดกิโลกรัมละ ๒๐ บาท หญ้าดอกขาว ๑ รุ่น สามารถ เก็บได้ ๓ ครั้ง ผลผลิต เฉลี่ย ๙๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

รางจืด (*Thumbergia laurifolia* Lindl.) (<http://www.Maipradabonline.com/rangjoud.htm>) ปลูกที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกษตรกรผู้ผลิตรางจืดมีอายุเฉลี่ย ๖๗ ปี มีประสบการณ์ในการผลิต ๗ ปี โดยปลูกเป็นพืชแซมในสวนผลไม้ ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ด้วยท่อนพันธุ์ที่ปักชำ ระยะห่าง ๑๐ x ๑๐ เซนติเมตร ทำค้ำสูง ๑ เมตร เก็บเฉพาะใบเพสลาด ปีละ ๓ ครั้ง จำหน่ายกิโลกรัมละ ๒๐ บาท

ส้มป่อย (*Acacia concinna* (Willd.) DC.) ปลูกที่อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง (<http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=๑๒๙>) สภาพการผลิตส้มป่อยของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก ๒๕๕๓-๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย ๔๔ ปี มีประสบการณ์ปลูกไหล เฉลี่ย ๑๒ ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก ๐.๕-๑ ไร่ ดินที่ใช้ปลูกเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ขุดหลุมปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะปลูก ๑ X ๑ เมตร โดยการใช้ท่อนพันธุ์ แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี เป็นเวลา ๕ ปี โดยเก็บวันเว้นวัน หรือ๒ วันเว้น ๑ วัน ในการดูแลรักษาเกษตรกรมีการกำจัดวัชพืชโดยการถอน ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ ปีละ ๓ ครั้ง ครั้งละ ๓ กรัมต่อหลุม ให้น้ำโดยระบบสายยาง เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการตัดยอดโดยใช้แรงงานคนแล้วมัดเป็นกำ กำละ ๓ บาท โดยไม่มีการคัดเกรดโดยบรรจุถุงพลาสติก ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย ๘๖๗ บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ มีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๕,๔๖๖ บาทต่อไร่

จากการสำรวจพบว่า การผลิตพืชสมุนไพรแต่ละชนิดมีการกระจายเฉพาะจุด หรือเฉพาะราย ความรู้ในการผลิตยังไม่ตรงกัน บางพื้นที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตเกินความจำเป็น เมื่อนำไปคิดต้นทุนการผลิตพบว่าไม่คุ้มทุน อีกทั้งเกษตรกรยังขาดความรู้ในด้านการการเตรียมดิน การวิเคราะห์ดิน การใช้ปุ๋ย รวมถึงการจัดการหลังการเก็บ

เกี่ยว การรวมกลุ่มสหกรณ์ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เพื่อลดปัญหา ราคาตกต่ำ สินค้าล้นตลาด และการรวมกลุ่มการแปรรูปสมุนไพรต่างๆ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน

๔. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้าภาคใต้ พบว่า ผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศมีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีสถานะภาพเป็นเจ้าของสวน ทำการเกษตรด้วยการอาศัยน้ำฝน ได้รับพันธุ์จากเพื่อนเกษตรกร และเก็บไว้ใช้เอง ไม่มีการเตรียมดิน และ วิเคราะห์ดิน ใช้วิธีขุดหลุมปลูกอย่างเดียว ไม่มีการตรวจสอบและไม่ทราบสารสำคัญที่อยู่ในสมุนไพร จำหน่ายในรูปผลผลิตสด ปัญหาด้านการตลาดเกิดจากผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อ การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้พบว่าสมุนไพรที่มีศักยภาพผลิตเป็นการค้าคือ ขมิ้นชัน ข่า ตะไคร้ หนาม และจันทน์เทศ เนื่องจากมีการผลิตและความต้องการบริโภคทั้งในท้องถิ่น ตลาดในประเทศและต่างประเทศยังมีความต้องการสูง และสามารถที่จะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งกำไรต่อหน่วยการผลิตสูงอีกด้วย

๑๐. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. ได้ข้อมูลพื้นที่ที่เหมาะสมในการผลิต และพัฒนาระบบการปลูกพืชสมุนไพรและเครื่องเทศแบบยั่งยืน

๒. เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกพืชสมุนไพรและเครื่องเทศให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

๑๑. คำขอขอบคุณ ขอขอบคุณ ผู้ประกอบการ เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ และขอขอบคุณ คุณดารณี จำปา และคุณสุชาติ ผอมนุ่ม ผู้ช่วยเก็บบันทึกข้อมูล

๑๒. เอกสารอ้างอิง

เต็ม สมิตินันท์. ๒๕๔๔. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักงานวิชาการป่าไม้. บริษัท ประชาชน.

ไชยรัตน์ สัมฉุน. ข่าเหลืองเงินล้าน สมุนไพรชุมชนทองกลาง . ไทยรัฐ. ปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๑๗,๘๒๓ วันพุธที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ หน้า ๗.

ปรีดา เบญจนาภาศกุล. ๒๕๔๙. ประสิทธิภาพของหญ้าดอกขาวในการเลิกบุหรี่. วิทยานิพนธ์เภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาเภสัชกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยพืชสวน. ๒๕๔๕. พรรณพืชอนุรักษ์. สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ. ๓๒๑หน้า.

ชวลิตรัตน์ คงเรือง และอนูวัต สงสม. ๒๕๔๗. รายงานการวิจัยเรื่อง การผลิตและการตลาดขมิ้นชันและผลิตภัณฑ์ใน ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

กระชาย. <http://www.sc.mahidol.ac.th/wiki/doku.php?id=%E0%B๘%๘๑%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๐%E๐%B๘%๘A%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๒>. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

ชุมเห็ดเทศ <http://www.agriman.doae.go.th/home/kpi๐๐๖/๐๒๑๐chumhedted.pdf> เข้าถึงเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๗.

พัทลุงพลิกภัยแล้งให้เป็นโอกาส ขายหมากได้กิโลละ ๓๖ บาท.

<http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=๙๕๖๐๐๐๐๐๓๖๒๕๐>

เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

เพิ่มมูลค่าผลไม้ถิ่น "จันทน์เทศ" แปรรูปสู่โอท็อปขายดีเมืองนคร. <http://www.komchadluek.net/detail>.

เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

รางจืด. <http://www.Maipradabonline.com/rangjoud.htm>. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

สัมภาษณ์. <http://sirinpharmacy.exteen.com/๒๐๑๐๐๕๐๓/entry>. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔. บัญชียาหลักแห่งชาติ ปี ๒๕๕๖

<http://dmsic.moph.go.th/download/ed๒๕๕๖/NLED-๒๕๕๖.pdf> เข้าถึงเมื่อ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

หน้าดอกขาว http://thaiherb-tip๑๐๘.blogspot.com/๒๐๑๑/๐๓/blog-post_๘๕๕.html เข้าถึงเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๗.

หน้าดอกขาว. <http://pirun.kps.ku.ac.th/~๒๔๘๑๖๑๘๗/page๑๖.html>. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

๑๓. ภาพผนวก

ตารางที่ ๑ แสดงแหล่งปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณการจำหน่ายตลาดของสมุนไพรชนิดต่างๆ ในภาคใต้

ชื่อพืช	จังหวัด	อำเภอ	จำนวน	รวม	ผลผลิต	ปริมาณการ	
ขมิ้นชัน	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	๖	๓๒	๒๗,๐๐๐ (กก.)	๒๕,๐๐๐ (กก.)	
		พัทลุง	๒		๑๓,๐๐๐ (กก.)	๑๒,๐๐๐ (กก.)	
			ศรีนครินทร์		๒	๙,๐๐๐ (กก.)	๗,๕๐๐ (กก.)
		พังงา	ทับปุด		๒	๒๔,๐๐๐ (กก.)	๒๓,๐๐๐ (กก.)
		กระบี่	ลำทับ		๖	๓๕๒,๕๐๐	๓๓๐,๐๐๐ (กก.)
		ชุมพร	เมือง		๖	๔๓,๐๐๐ (กก.)	๔๑,๐๐๐ (กก.)
			ท่าแซะ		๒	๑,๘๕๐ (กก.)	๑,๕๐๐ (กก.)
		สุราษฎร์ธานี	เมือง		๑	๔,๐๐๐ (กก.)	๔,๐๐๐ (กก.)
		ระนอง	กระบุรี		๒	๓,๐๐๐ (กก.)	๓,๐๐๐ (กก.)
					กะเปอร์	๓	๑,๙๐๐ (กก.)
ข่า	ตรัง	ปะเหลียน	๒	๑๗	๑๒๖,๐๐๐	๑๒๖,๐๐๐	
		ชุมพร	เมือง		๑	๑,๕๐๐ (หน่อ)	๑,๕๐๐ (หน่อ)
		ระนอง	กระบุรี		๒	๑,๘๐๐ (กก.)	๑,๘๐๐ (กก.)
			กะเปอร์		๔	๑๓,๑๐๐ (กก.)	๑๓,๑๐๐ (กก.)
		สงขลา	บางกล่ำ		๖	๒๑,๙๕๐ (กก.)	๒๑,๙๕๐ (กก.)
		พัทลุง	เมือง		๒	๓,๕๑๖ (กก.)	๓,๕๑๖ (กก.)
ตะไคร้	พัทลุง	ศรีนครินทร์	๓	๑๔	๔๒,๐๐๐ (ต้น)	๓๒,๐๐๐ (ต้น)	
		นครศรีธรรมราช	นบพิตำ		๑	๓๒,๐๐๐ (ต้น)	๑๙,๒๐๐ (ต้น)
			พรหมคีรี		๒	๘๐,๐๐๐ (ต้น)	๘๐,๐๐๐ (ต้น)
		ชุมพร	เมือง		๒	๘๖,๐๐๐ (ต้น)	๘๖,๐๐๐ (ต้น)

	ระนอง	กะเปอร์	๕		๘๖,๐๐๐ (ตัน)	๘๖,๐๐๐ (ตัน)
	สงขลา	บางกล่ำ	๑		๑๐,๐๐๐ (ตัน)	๑๐,๐๐๐ (ตัน)
หมาก	ระนอง	เมือง	๑	๑๑	ผู้ส่งออก	
		กะเปอร์	๔		แห่ง ๒,๐๐๐	แห่ง ๒,๐๐๐
	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	๖		แห่ง ๕,๖๐๐	๕,๖๐๐ (กก.)
					สด ๒๖,๑๐๐	สด ๒๖,๑๐๐

ตารางที่ ๑ แสดงแหล่งปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณการจำหน่ายตลาดของสมุนไพรชนิดต่างๆในภาคใต้ (ต่อ)

ชื่อพืชสมุนไพร	จังหวัด	อำเภอ	จำนวนราย	รวม (ราย)	ผลผลิต	ปริมาณที่ออกตลาดได้
จันทน์เทศ	พังงา	เมือง	๒	๙	๑๕,๐๐๐ (ผล)	๑๕,๐๐๐ (ผล)
	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	๕		๙๔,๐๐๐(ผล)	๙๔,๐๐๐ (ผล)
		ช้างกลาง	๑		๕๐๐ (ผล)	๕๐๐ (ผล)
	ชุมพร	หลังสวน	๑		๕๐๐๐ (ผล)	๕๐๐๐ (ผล)
พริกไทย	ตรัง	ปะเหลียน	๑	๘	๒๐๐ (กก.)	๒๐๐ (กก.)
	ชุมพร	หลังสวน	๑		๕๐๐ (กก.)	๕๐๐ (กก.)
		เมือง	๒		๕๐๐ (กก.)	๕๐๐ (กก.)
	ระนอง	กะเปอร์	๒		สด๑,๓๐๐ (กก.)	สด๑,๓๐๐ (กก.)
	นครศรีธรรมราช	ชะอวด	๒		สด ๗,๐๐๐ (กก.)	๗,๐๐๐ (กก.)
ไพล	ชุมพร	ท่าแซะ	๒	๕	๒๔๐ (กก.)	๑๙๐ (กก.)
		เมือง	๑		๒๐๐ (กก.)	๑๕๐ (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	๑		๑,๐๐๐ (กก.)	๑,๐๐๐ (กก.)
	ระนอง	กะเปอร์	๑		๒๐๐ (กก.)	๒๐๐ (กก.)
กระชาย	ชุมพร	เมือง	๑	๔	๒๐๐ (กก.)	๑๐๐ (กก.)
		ท่าแซะ	๑		๑๐๐ (กก.)	๘๐ (กก.)
	ระนอง	กระบุรี	๑		๕๐๐ (กก.)	๕๐๐ (กก.)
		กะเปอร์	๑		๒๐๐ (กก.)	๒๐๐ (กก.)
บัวบก	นครศรีธรรมราช	เฉลิมพระเกียรติ	๓	๓	๒๓,๐๐๐ (กก.)	๒๓,๐๐๐ (กก.)
กระวาน	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	๓	๓	๑,๐๐๐ (หน่อ)	๑,๐๐๐ (หน่อ)
ส้มป่อย	ชุมพร	เมือง	๑	๓	๘๐ (กก.)	๘๐ (กก.)

		กะเปอร์	๒		๑๐,๘๐๐ (กก.)	๑๐,๘๐๐ (กก.)
ส้มควาย	นครศรีธรรมราช	ลานสกา	๒	๒	๑๐,๐๐๐ (กก.)	๑๐,๐๐๐ (กก.)
ขุมเห็ดเทศ	ขุมพร	ท่าแซะ	๑	๒	๑,๐๐๐ (กก.)	๑,๐๐๐ (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	๑		๕๐ (กก.)	๕๐ (กก.)
เพชรลังฆาต	ขุมพร	ปะทิว	๑	๒	๔๐๐ (กก.)	๔๐๐ (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	๑		๑๐๐ (กก.)	๑๐๐ (กก.)
รางจืด	ขุมพร	ท่าแซะ	๑	๒	๓๐๐ (กก.)	๓๐๐ (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	๑		แห้ง ๑๕๐ (กก.)	แห้ง ๑๕๐ (กก.)

ตารางที่ ๑ แสดงแหล่งปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณการจำหน่ายตลาดของสมุนไพรชนิดต่างๆในภาคใต้ (ต่อ)

ชื่อพืช	จังหวัด	อำเภอ	จำนวน	รวม	ผลผลิต	ปริมาณที่ออก
ดีปลี	นครศรีธรรมราช	ช้างกลาง	๑	๑	๒๐ (กก.)	๒๐ (กก.)
		ร่อนพิบูลย์	๑	๑	๑๕ (กก.)	๑๕ (กก.)
หญ้าดอก	ขุมพร	ท่าแซะ	๑	๑	๒๐๐	๒๐๐ (กก.)
รวม				๑๒๐		

ภาพที่ ๑ ภาพแสดงพืชสมุนไพร ๑๗ ชนิดในภาคใต้

ขมิ้น

ข่า

ตะไคร้

หมาก

จันทน์เทศ

ไพล

บัวบก

ส้มป่อย

พริกไทย

กระชาย

กระวาน

ส้มควาย

ชุมเห็ดเทศ

เพชรสังฆาต

รางจืด

ตีป्ली

หญ้าดอกขาว